

РЕЦЕНЗИЯ

**от доц. д-р Цанко Маринов Българенски, пенсионер,
на материалите, представени за участие в конкурс
за заемане на академичната длъжност "доцент"**

**по професионално направление 3.7. "Администрация и управление" ,
специалност „Икономика и управление“ по дисциплината „Микроикономика“**

В конкурса за доцент, обявен в Държавен вестник, бр. 94/24.11.2017г. и в сайта на Лесотехническия университет за нуждите на катедра "Икономика" към факултет "Стопанско управление", като кандидат участва **гл.ас. д-р Мая Александрова Цоклинова- Колева** от катедра "Икономика", ФСУ, ЛТУ

Рецензията е изготвена в изпълнение на решение на научното жури, назначено със Заповед №25/16.01.2018 на Ректора на ЛТУ.

1. Кратки биографични данни

Мая Александрова Цоклинова е родена през 1985 г. в гр. Пазарджик. През 2004 г. завършва Езиковата гимназия „Бертолт Брехт“, в която изучава френски и английски езици. Четири години по-късно получава диплома за висше образование по специалност „Туризм“ на Югозападния университет „Неофит Рилски“ - гр. Благоевград. През 2009 г. в УНСС придобива образователно-квалификационна степен „Магистър“ по специалност „Икономика на туризма“.

През 2013 г. Мая Цоклинова успешно защитава дисертационен труд на тема „Въздействие на свободното време върху туризма“ и УНСС ѝ присъжда образователната и научна степен „Доктор по Икономика и управление (туризм)“. Целият период на обучение на Мая Цоклинова се характеризира с висока успеваемост, целенасоченост и последователност.

Трудовият стаж на Мая Цоклинова започва в средата на 2005 г. в гр. Пазарджик като администратор на хотел. Същата длъжност заема за няколко месеца в Университетски център „Бачиново“, гр. Благоевград. Заетостта ѝ в туристическия сектор продължава на длъжността „стажант“ в Туристически и информационен център – Благоевград през периода ноември 2006 г.- март 2007 г.

От м. Октомври 2004 г. и към сегашния момент, Мая Цоклинова осъществява активна дейност в неправителствения сектор. Главен координатор е в НПО „Жени имайки против насилието – Глобален алианс за защита на детското хранене и здраве“

През м. Януари 2014 г. д-р Цоклинова -Колева е избрана за главен асистент в катедра „Икономика“ на ФСУ при ЛТУ.

2. Общо описание на представените материали

Кандидатът гл.ас. д-р Мая Александрова Цоклинова - Колева участва в конкурса

с:

- Ⓢ Монографии – 1 брой;
- Ⓢ Участие в монографии - 1 брой;
- Ⓢ Студии – 1 брой;
- Ⓢ Учебници -1 брой;
- Ⓢ Участие в електронен курс - 1 брой;
- Ⓢ Отпечатани учебни пособия - 1 брой;
- Ⓢ Публикации (статии и доклади) – 42 броя.

Публикациите могат да бъдат класифицирани както следва:

По вид:

- Ⓢ Публикации в научни списания - 9 броя;
- Ⓢ Публикации в сборници от научни форуми - 33 броя;
- Ⓢ Научнопопулярни публикации – няма.

По важност:

Статии в списания с Импакт-фактор – няма;

- Ⓢ Пленарни доклади - няма
- Ⓢ Статии в списания без Импакт-фактор -9 броя
- Ⓢ Доклади в сборници от научни форуми - 33 броя в т.ч. публикации от международни научни форуми индексирани в Ebsco Host и ProQuest– 6 броя.

Място на публикуване:

- Ⓢ Статии в реферирани български и чужди списания – 8 броя;
- Ⓢ Статии в нереферирани списания - 1 брой;
- Ⓢ Публикации в сборници от международни научни форуми -19броя
- Ⓢ Публикации в сборници от национални научни конференции, сесии и семинари -14 броя .

Език, на който са публикувани:

- Ⓢ На български език -20 броя ;
- Ⓢ На чужд език -25 броя.

Брой на съавторите:

- Ⓢ Самостоятелни публикации – 40 броя;
- Ⓢ С един съавтор – 5 броя.

3. Отражение на научните публикации на кандидата в литературата (известни цитирания)

Общо -18 цитирания;

Според типа на цитиращите публикации

- ⑩ В реферирани списания и сборници от научни форуми - 6 цитирания;
- ⑩ В учебни помагала, монографии, дисертации и др. - 6 цитирания
- ⑩ В нереферирани научни списания –6 цитирания;

Очевидно е, че броят на цитиранията превишава почти два пъти приетия в ЛТУ минимален брой. Заслужава да се отбележи, че посоченият брой е осъществен за сравнително кратък период от време.

4.Обща характеристика на дейността на кандидата

4.1. Учебно-педагогическа дейност (работа със студенти и докторанти)

Общата аудиторна и извънаудиторна заетост на гл.ас. д-р Мая Александрова Цоклинова – Колева за периода 2012 г. - 2017г. е 2228 часа. Провежда лекции и упражнения по следните учебни дисциплини:

- ⑩ „Микроикономика“– със студентите от специалностите „Стопанско управление“ и „Алтернативен туризъм“, ОКС „Бакалавър“,редовна форма на обучение, както и със студенти от „Стопанско управление“, завършили други специалности, ОКС „Магистър“- редовна и дистанционна форма на обучение;
- ⑩ „Икономика на публичния сектор“ - със студентите от специалност „Стопанско управление“, III курс, ОКС „Бакалавър“,редовна форма на обучение;
- ⑩ „Обща икономическа теория“ - със студенти от 6 специалности : „Горско стопанство“,„Технология на дървесината и мебелите“, „Инженерен дизайн“, „Екология и опазване на околната среда“,„Ветеринарна медицина“ и „Ландшафтна архитектура“.
- ⑩ „Туристически пазари“- със студентите от специалност „Алтернативен туризъм“.

Само упражнения кандидатът провежда по учебната дисциплина „Публични финанси“ със студенти от специалност“Стопанско управление“.

През периода 2012г. - 2017 г. под научното ръководство на гл.ас. д-р Мая Александрова Цоклинова – Колева успешно са защитили дипломните си работи 11 студента. През предходните четири години тя е изготвила 15 рецензии. Нейно самостоятелно дело са програмите по дисциплините „Микроикономика“, „Икономика на публичния сектор“, „Туристически пазари“ и „Обща икономическа теория“.

В преподавателската си дейност кандидатът успешно използва интерактивни методи за обучение , като благодарение на отличната си чуждоезикова подготовка прилага опита на най-развитите страни в областта на образованието. Висока оценка заслужават самостоятелно подготвените от Мая Цоклинова учебник и

ръководство за упражнения по „Микроикономика“, издателство „Авангард Прима“. Учебникът е структуриран в 15 глави, във всяка от които са представени учебни цели, теоретично изложение, решени примери и използвана литература. Ръководството за упражнения има сходна структура и е насочено към разбиране поведението на основните икономически субекти на пазарната икономика. Акцентира се върху развитието на творческото мислене, дискутирането на актуални въпроси на микроикономиката и решаването на конкретни задачи.

4.2. Научна и научноприложна дейност

При известно окрупняване, научните интереси на кандидата са в три тематични направления:

Икономически анализ на връзките между свободно време и развлекателна индустрия (публикации №№ 12,14,23,30,31,32,33,34,35,36,37,38,54)

Икономически растеж, конкурентоспособност и устойчиво развитие (публикации №№ 13,15,21,22,24,24,26,27,28,39,40,41,42,43,44,45,47,49,51,55,56)

Проблеми на публичния сектор и държавното регулиране в условията на смесена икономика (публикации №№ 16,17,18,19,20,25,46,48,50,52,53)

Първото тематично направление е характерно главно за началния период от научното развитие на кандидата, макар че и по-късно той периодично се завръща към третираната тематика, като добавя нови аспекти.

Несъмнено, основният труд в това направление е самостоятелната монография **„Икономическа оценка на въздействието на свободното време върху развлекателната индустрия.“** Тази публикация е синтез на знанията и професионалния опит на кандидата в областта на туризма през предходен период от време и придобитите през последните няколко години знания в областта на микроикономиката.

В контекста на нарастващо значение на развлекателната индустрия в днешната българска икономика, това изследване несъмнено е актуално и значимо. След бързите количествени натрупвания в областта в разглежданата област все повече се осъзнава необходимостта от положителни качествени промени.

В монографията се акцентира върху икономическите ползи от дейности на развлекателната индустрия, които се практикуват в открити пространства и имат характеристики на публични блага. Тяхното оценяване изисква прилагането на нетрадиционни икономически подходи.

В монографичното изследване са приложени основно два метода за оценка на стойността на дейности за оползотворяване на свободното време: условният метод на

оценка и методът на пътните разходи (в двете му разновидности).

В останалите публикации от първото направление се третират главно различни аспекти на икономиката и управлението на свободното време и компоненти на развлекателната индустрия. Откроена е ролята на управлението на дейностите през свободното време за развитието на откритите пространства за предоставяне на отдиш и рекреационни занимания. Акцентираща се върху необходимостта агенциите за услуги да развият по-гъвкави и отговорно-ориентирани към клиента системи за доставки, за да повишат своята конкурентоспособност. Обосновава се необходимостта от маркетингова диференциация, иновации, маркова идентификация и реклама. Изтъкват се възможностите за усъвършенстване на управлението чрез използване на съвременни информационни и комуникационни технологии. Изследват се възможностите за инвестиции в индустрията на свободното време и туризма, включително и в публичния сектор.

Второто тематично направление включва публикации, посветени на актуални и значими проблеми на развитието на българската икономика в контекста на принципите на устойчивото развитие.

Авторът прави сполучливо обобщение на по-важните идеи в това направление: „системно разработване на индивидуална отговорност, ефективно опазване на ресурсите и околната среда, постигане на качествени и количествени показатели, както и необходимостта да се постави етиката в икономическия живот“ (15,39).

Един от фокусите на научен интерес на автора в разглежданото направление са факторите на икономическия растеж. Наред с интерпретирането на теоретични постановки се използват количествени методи за установяване на зависимостта между факторите и в частност – множествени регресионни модели. (21) Особен интерес представляват изследванията за влиянието на иновациите (22,28) инвестициите (27,56), съвременните информационни и комуникационни технологии. (24,26), научните знания (51).

Интерес представляват и разработките, свързани с повишаването на конкурентоспособността като основа на икономическия растеж. Като основен фактор се посочва производителността и се изследват влияещите ѝ компоненти на икономическата среда (47,49). В една от разработките (13) е осъществен клъстерен анализ на конкурентоспособността на държавните горскостопански предприятия, който е ценен не само от методическа гледна точка, но и като основа за практически действия от страна на компетентните органи.

Авторът е изразил своето виждане по един от най-важните и неизменно

дискутиран проблем – ролята на „държавната намеса в пазарните отношения и по-конкретно нейната роля за стимулиране на конкурентна среда, която ще генерира икономически растеж, в условия на променяща се и динамична конюнктура (46).

Третото тематично направление включва разработки по важни и актуални проблеми, значителна част от които са обект на оживена дискусия не само у нас, но и във всички държави със смесена икономика.

Сред най-дискутираните въпроси, несъмнено е този за размера и ролята на публичния сектор. Принципните виждания на автора по този въпрос са представени в статията „Смесена икономика: стабилност и ефективност на публичния сектор“ (на английски език)(16). Важни проблеми от методологично естество са интерпретирани в статията „Смесена икономика и икономическа ефективност: съвременни проблеми и предизвикателства“ (на английски език)(18).

Изследването на тренда на размера на публичните разходи позволява да се направят важни изводи за характеристиките на развитие на публичния сектор(17).

В тази разработка се разглеждат ключовите макроикономически показатели, които влияят върху размера на публичните финанси като дял, спрямо определени икономически показатели. На базата на статистически данни за периода 2011-2015 г. е осъществен анализ на развитието на публичните разходи.

В статията „Европейската фискална стабилност: състояние и проблеми“ (на английски език)(20) авторът убедително показва своята компетентност по отношение на проблематиката не само у нас, но и в европейски мащаб.

Направеният анализ на рецензираните трудове позволява да се направят следните изводи:

- *Научноизследователската дейност на д-р Цоклинова-Колева се характеризира с подчертана интензивност и продуктивност;*
- *Разглеждат се значими и актуални, а често и дискусийни икономически проблеми;*
- *Очевиден е процесът на натрупване на знанията на автора и на усложняването на изследваната проблематика;*
- *Приблизително половината от публикациите са на английски език, което силно разширява обхвата на потенциалните заинтересовани изследователи.*

4.4.Приноси

I.Научноприложни приноси

1.Направена е научна характеристика на свободното време и развлекателната индустрия и на факторите,които влияят върху тях. Предложени са теоретични модели

за анализ и оценка на свободното време. Формулирани са критерии и показатели, които характеризират връзката между свободно време и дейности от развлекателната индустрия. (публикации 12 и 14)

2.Предложени са теоретично обосновани методи за оценяване на стойността на дейности от развлекателната индустрия – брой посещения на субектите и свързаните с тях пътни разходи (индивидуални и хипотетични).(публикации №№12,14 54)

3.Направена е систематизация на особеностите на смесената икономика и е предложен модел, който да позволи оптимизиране на нейното развитие по икономически критерии. (публикации № № 16,17,18, 42,43,44,46 48)

4.Направени са сравнителен анализ и оценка на индикаторите за икономически растеж и обществено благосъстояние – БВП, индекс на устойчивото икономическо благосъстояние (ISEW) и индекс за действителен прогрес (GPI). (публикации № 41 и № 51)

II. Практико-приложни приноси

1.Доказано е, (чрез прилагане на условния метод за оценка и на метода на пътните разходи) че туристическите дейности са предпочитана форма за използване на свободното време. (публикации №№ 12, 19, 35)

2.На основата на кейнсианската и неокласическата теории са изведени фактори, които определят развитието на българската икономика. Специфицирани са множествени корелационни модели и са оценени регресионните коефициенти. Формулирани са изводи за влиянието на факторните променливи върху зависимата променлива, които могат да бъдат полезни при обсъждане на сценарии за развитието на икономиката. (Публикация № 21)

3.Изведени са фактори, които влияят върху индивидуалните потребителски разходи на домакинствата и е специфициран множествен регресионен модел. Оценени са регресионните коефициенти и са формулирани изводи относно влиянието на независимите променливи върху потреблението. (Публикация № 29)

4.Оценено е влиянието на преките чуждестранни инвестиции през периода 2008-2014 г. по административни единици в икономически и социален план. Предложени са мерки за насърчаване на инвестициите. (Публикации № 27 и №56)

5.Осъществен е клъстерен анализ на конкурентоспособността на държавните горскостопански предприятия. Изведени са индикаторите, които влияят най-силно върху различията в конкурентоспособността. Формулирани са конкретни изводи и препоръки. Публикация (Публикация № 13)

5. Оценка на личния принос на кандидата

Приносите са лично дело на кандидата. От общо 45 публикации 40 са самостоятелни. Използваните литературни източници са добросъвестно цитирани.

6. Критични бележки

Нямам критични бележки, които заслужават да бъдат отбелязани в контекста на успешната дейност на кандидата.

Бих препоръчал на Мая Цоклинова, ако тя приеме това за целесъобразно, в бъдеще да се включи по-активно в разработването на проекти, както и в екипи от учени за комплексно изследване на сложни икономически проблеми.

7. Лични впечатления

Впечатленията ми от професионалното и неформалното ми общуване с Мая Цоклинова са изцяло положителни. Тя е приветлива, дружелюбна и е колега, на когото може да се разчита.

8. Заключение:

Анализът на рецензираните публикации и на другите документи, свързани с конкурса, позволява няколко основни извода:

1. Броят на публикациите значително превишава утвърдения в ЛТУ минимум;
2. Очевиден е потенциалът на кандидата да прави самостоятелни и качествени научни изследвания;
3. Кандидатът осъществява успешна учебно-преподавателска дейност в областта на професионалното направление.

Във връзка с посоченото по-горе, с пълна убеденост, предлагам гл.ас. д-р Мая Александрова Цоклинова - Колева да бъде избрана за „доцент“ по професионално направление 3.7. „Администрация и управление“ специалност „Икономика и управление“ по дисциплината „Микроикономика“.

05 .03. 2018

Рецензент:

/ доц. д-р Цанко Маринов Българенски/